

W poprzednim numerze zamieściliśmy pierwszą część artykułu, dziś część druga

Nauka powstaje w rozmowie

Werner Heisenberg, „Der Teil und das Ganze”

Joanna Kapica-Curzytek

O sztuce wywiadu radiowego

część 2

Nie ma czegoś takiego, jak nudny temat w nauce. Jeśli jest co najmniej jedna osoba, która poświęciła jakimś zagadnieniom sporą część, a nawet większość swojego zawodowego życia, to można ten entuzjazm i pasję przekazać innym. Przeprowadzanie wywiadu to stawianie przed sobą zadania: zamierzam przekonać słuchaczy, aby zainteresowali się jakimś tematem. Tematem, o którym – być może – nigdy nie słyszeli.

Poza schemat

Głównym celem przeprowadzającego wywiad jest uzyskiwanie od rozmówcy zrozumiałych odpowiedzi. Inaczej słuchacze nie będą mieli właściwego obrazu zagadnienia. Zarzuty wobec Gości, że wypowiadają się mało zrozumiały, zbyt specjalistycznym językiem - uważam za nieprofesjonalne. To właśnie dziennikarz, nikt inny, musi starać się być na tyle wnikliwym, nawiązać taki kontakt myślowy, aby pozwoliło to wykroczyć rozmówcy poza wypracowane przez niego schematy wypowiedzi. Idealna sytuacja to taka, kiedy rozmowa w studiu pozwala Gościom ujrzeć inny wymiar zagadnień, którymi zajmują się od lat i są przekonani, że już nie ujrzą w nich nic nowego. Podczas wymiany myśli utarte pojęcia nabierają nowego sensu i pojawiają się nowe konkluzje.

Recepta na pytania

Czy jest zatem jakaś rada na to, aby audycja nie okazała się porażką? Trudno oczywiście o gotowe recepty, bowiem każdy wywiad jest inny, niepowtarzalny, i wyjątkowy. Warunek konieczny, bez spełnienia którego nie można zasiąść w studiu przed mikrofonem: solidne przygotowanie się do rozmowy. Umiejętność swobodnego poruszania się w temacie. Nie po to, by stać się ekspertem, który dorówna rozmówcy, ale – tylko i aż – aby móc postawić właściwe pytanie we właściwym momencie. W tej kwestii rozmówca musi mieć do nas zaufanie – zamiast irytować się na ignorancję i nieporadność drugiej strony, może spokojnie skupić się na temacie, o którym ma mówić. Może przekazać swój entuzjazm i fascynację swoją dziedziną wiedzy. A to udziela się słuchaczom.

Dziennikarska teoria gier

Choć oczywiście wszystkie pytania wydają się być równie ważne, to pierwsze jest dla mnie wyjątkowe. Niczym podczas gry w kości, gdzie od pierwszego rzutu tak wiele zależy, przede wszystkim to, jaki przebieg będzie mieć cała reszta gry. Wbrew pozorom, nie jest to najtrudniejszy moment wywiadu. Dużo trudniejsze do postawienia są pozostałe pytania. Osobiście uważam to za największe wyzwanie, gdy słucham wypowiedzi rozmówcy, w myślach przetwarzam sobie dostarczane mi informacje i jednocześnie intensywnie zastanawiam się jak sformułować następne pytanie. Decyzję trzeba umieć podjąć w ułamku sekundy, bowiem wypowiedź Gościa może nieraz zmienić cały tok rozmowy, a co za tym idzie, obmyślane przeze mnie pytanie straci sens. Albo nagle zalega cisza i reakcja z mojej strony jest niezbed-

na... Jednocześnie trzeba bez słów porozumiewać się z realizatorem, pilnować mijającego czasu i cały czas pamiętać o tym, jaki cel ma cała rozmowa.

Nauka w rozmowie

Mając do czynienia z tematami naukowymi, dziennikarz musi niejako umieć wejść w świat rozmówcy. Wywiad wtedy ma sens, jeśli jest dialogiem, a nie pytaniami odczytanymi „z listy”. Oto główny powód, dla którego jestem zmuszona odmawiać Gościom, którzy proszą o zestaw pytań przed programem. Nigdy nie wiadomo, w którym kierunku potoczy się dyskurs, nawet jeśli uzgadniam z rozmówcą, wokół jakich zagadnień będzie się toczyć rozmowa. Oprócz umiejętności zadawania pytań ważna jest zatem umiejętność słuchania. Tylko wtedy można precyzyjnie spuentować wypowiedź Gościa, poprosić o dalsze wyjaśnienia.

Co najbardziej cenię w wywiadach, które przeprowadzam? To, że mam okazję na zdobywanie informacji z pierwszej ręki, u kogoś, kto jest uznanym ekspertem w danej dziedzinie. Mogę wypowiadać się „w imieniu słuchaczy” – konfrontując popularne wyobrażenia z prawdą naukową. Mam za sobą sporo przedyskutowanych z Gośćmi tematów i wiele godzin rozmów. To dla mnie zaszczyt stwierdzić, że nigdy nie był to czas zmarnowany.

Bibliografia

- Bauer Z., Chudziński E., (red.), Dziennikarstwo i świat mediów, Wyd. Universitas, Kraków, 2000.
Huber J., Diggins D., Interviewing the World's Top Interviewers: The Inside Story of Journalism's Most Momentous Revelations, S.P.I. Books, New York, 1993.

„Salon Naukowy Indexu” - w każdy czwartek po godz. 19.00.
Zapraszam serdecznie.

Joanna Kapica-Curzytek
naukowy@interia.pl

